

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Va-yikra

Premsla, Yitshaq Itsaq ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 568 [1807 oder 1808]

IT

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10127

עם הקהל יכפר: לו והיתחד
 ואת לכם לחקת עולם לכפר
 ער-בני ישראל מכל חטאתם
 אחת בשנה ויעש כאשר צוה
 יהוה את-משה: פ רביעי
 יז ח וידבר יהוה אל-משה
 לאמר: ג דבר אל-אהרן ואל
 בניו ואל כל-בני ישראל
 ואמרת אליהם זה הדבר אשר

דער פערזאמלונג: (לד) דיועו
 זיין איך זיין עוויגעו גע-
 זעטן, הויף דיין קינדער
 ישראל, וועגען אללער
 איהרער זינדען, צו פער-
 זאהנען, אינעם אל אים יאהר:
 כאן טהאט וויא דער עוויגע
 דעם משה בעפאָהלען:
 יז (ח) דער עוויגע שפראך
 צו משה, וויא
 פאלגט: (ג) שפריך צו אהרן,
 זיינען קינדערן אונר אללען
 קינדערן ישראל'ו, אונר וואגע
 איהנען: דיועו האט דער
 עוויגע

תרגום אונקלוס

רשי

עמא דקקלא יכפר: (יד) ותהי רא
 לכוז לקים עלם לכפרא על בני
 ישראל מכל חזביהון חרא בשמא
 ועבר בטא די פקיד יית משה:
 יז (ח) ומליל יי עם משה לטימר: (ג) טליל עם אהרן ועם בנזוהי ועם כל
 בני ישראל ותימר להון דין פתגמא די

(לד) ויעש כאשר צוה וגומר. כשהגיע יום
 הכפורים עשה כסדר הזה ולהגיד שכוז של
 אהרן שלא היה לוכזן לגדלתו אל כמקיים גזרת
 המלך:
 אשר

באור

שירצה, או שאם אינו רוצה לבוא אל הקדש כלל הרשות בידו, לכן אמר שתהיה זאת העבודה
 לחקת עולם, שמייב לעשיתה ביום הכפורים, ואין רשות בידו למנוע ענינו מנבוא א הקדש,
 ואינו רשאי לעשות כן בכל עת שירצה, אלא אחת בשנה, פעם אחת בשנה ביום שמקק לו:
 ויעש, אהרן, קיים מה שצוהו, וכי' רמב"ן ז"ל שמהר כל ימיו מנבוא מביית לפרכת ואלמו
 ציה"כ, ועשה עבודת יה"כ כאשר צוה ה' את משה, ויראה שכל לשכחו שלא הרבה אחר משה
 שכנס לפני ולפניו בכל עת, והזהיר אותו עליו במיתה, כי ידע שתורת משה אסיו אחת
 שכלטוה כן מפי הגבורה, וזהו שאמרו בת"כ כאשר צוה ה' את משה, אהרן שומע מפי משה
 כשומע מפי הקדש, ודקדקו כן שלא כאמר ויעש כאשר צוה משה:

יז (ב) דבר אל אהרן ואל בניו, המקריבים שלא יקרטו בחון: בני ישראל, מניחי
 הקרבנות שלא ישמעו בחון: זה הדבר, לפי שמליכת המטה הזאת קשה לאזן, שכל
 שפוכת דם בהמה שבוחר גם לבני נח שנאמר בירק עשב נתתי לכם את כל (בראשית ט' ג'),
 יאמר דם יחשב לאיש ההוא דם אדם, ושמה מחאוב שהם דברו משה לאיים עליהן, הקדים זה
 הדבר אשר צוה ה' לאמר שגאופו הסגנון שומע מפי הגבורה, וללמד על כל המצות שדבר על
 אשמע, ובת"כ אמרו וללמד שהפרשה נאמרה בכה אמר וכו', בנין אב לכל הפרשות שנאמר
 בכה

אחרי מות יו

תרגום אשכנזי קנא

צוה יהוה לאמר: ג איש איש
מבית ישראל אשר ישחט שור
אורכשב או יעז במחנה או
אשר ישחט מחוץ למחנה:
ד ואל-פתח אהל מועד לא
הביאו להקריב קרבן ליהוה
לפני

עויגע בעפֿאָהלען: (ג) יעדער
מאָן אויודעס הויזע ישראל'ן,
דער איינען אַכזען, אָדער
איין לאַם, אָדער איינע ציגע
אויס לאַגער: אָדער אויסעס
דעם לאַגער של אַכטען:
(ד) אָבער ניכט פֿאַר דען
איינגאַנג דען שטיפֿטוצעלסטו
געבראַכט האַכען וויבד:
דען עויגן צו עזרען,
פֿאַר

תרגום אונקלוס

רש"י

פקד יו למימר: (ג) גבר גבר מבית יו
ישקאל די יפוס תור או אמר או
ע ויא במשריתא או די יפוס מקרא
למשריתא: (ד) ולתרע משפן זקנא לא איתיה לקרבא קרבנא קדם יו
קדם

באור

ככה אמר, ומתפרש מדברט: (ג) איש איש מבית ישראל, אבל עכו"ם אינו חייב מאוס
שחט ומעלה בחוק, ועשין בנות בכל מקום ומעלין לשמים: אשר ישחט, כחלקו רבותיו
ז' ים סוברים שהפרשה כלה מראשה ועד סופה כאמרה במוקדשין, תחלה ענש כרת על
השחט בחוק, ופרשת ואליהם תאמר להזהיר על ההעלאה, אבל בשר תאזה לא נאמר להם
מעולם, ומה שכתוב כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך וגו' ואמרת אוכלה בשר כי ירחק מיד המקו'
וגו' בכל אות נפסד תזבח ואכלת בשר היא לגנות על השחיטה, שבמדבר היו מותר בחולין
בשר נקירה, תוהי שעת ר' עקיבא פ"ק דחולין (דף י"ז ע"א), ועל דרך זו שניה הברייתא
בת"כ, ועל דרכה פי' רש"י ז"ל את הפרשה הזאת, ויש סוברים שהפרשה הראשונה מדברת
בחולין, שבמדבר אסר להם לאכול בשר חולין, והוכרחו לזבוח הכל זבחי שלמים, ולסוף מ'
שנה חזר והתיר להם בשר תאזה כנזאם לארץ, תוהי שעת ר' ישמעאל והיא הקרובה לפשט
הכתוב, ולשטה זו הפרשה הראשונה אוסרת השחיטה מחוץ לאהל מועד על דרך כלל, בין
חולין בין מוקדשין, וכל שכן הוא, ויפה למדו מומט עונש לשחט מוקדשין בחוק, ופרשה
השניה מדברת בשחט בפנים, אלא שהעלה בחוק גנא הוא חייב כרת, ועס זה תמישב קושית
רא"ש ז"ל, גם מדברי רשב"ן ז"ל כראה כן, אבל לא נאריך פה: שור או כשב או עז
משלשה מינין הראויין לישראל להקריב, אבל גבי ואל שאינן בני הקרבה אפילו לדעת האומר
שהפרשה אוסרת בשר תאזה, היו מותרין במדבר, שהרי במשנה תורה כשחזר והתיר להם
בשר תאזה אמר אך כאשר יאכל את הנבי ואת האיל כן תאכלטו (דברים י"ב כ"ב), למדנו כי
גבי ואל התירו לאכול גם במדבר, וכן הוא בגמרא (חולין דף י"ז ע"ב): במחנה, באזרו
מחנה שיהיה, מחנה ליה או מחנה ישראל, כל שאינו במחנה שכינה פתח אהל מועד שהיא
העזרה חייב כרת: מחוץ למחנה, חוץ לכל מחנה במדבר גם חוץ ממחנה ישראל: (ד) פתח
אהל מועד, העזרה: לא הביאו, פי', לאה, כבר הזכרתי זה במקום אחר שכל פה
הפעל בעבר, והוא זמן מורכב (וירד כיכט גבראכט האבן), ואלו אמר לחיבואו הי' במשמע
לאחר שחיטה, ואלו חין תועלת עוד בהבאתו, לכך אמר הביאו, ואלו להלן (פסוק ח' ט'),
מאמר ועלה עולה או זבח, למיב גם את המקטיר בחוק, אמר יביאנו בעתיד: להקריב,
להיות

לפני משכן יהוה דם יחשב
לאיש ההוא דם שפך ונכרת
הואיש ההוא מקרב עמו:
למען אשר יביאו בני ישראל
את זבחייהם אשר הם זבחים
ערפני השדה והביאם ליהוה

פאר וינער ווארונג, איין
אפפער דאר צו ברינגען:
דעמיעניגען זאלל דאן בלוט,
וועלכען ער פערנאמען, צור
בלוטשולד גערעכנעט, אונד
ער אויז וינער נאציאן אויז-
געראטטעט ווערדן: (ה) דא-
מיט ריי קינדער ישראל
איהר שלאכטפיה, דאס זיא
ביזער אויף דעם פערלדע
געשלאכטעט האבען: דעם

עוויגען צו עהרען,

פאר

רש"י

תרגום אונקלוס

קדם משכנא דיי דמא יתחשב לגברא
ההוא דמא אשר וישתצי אנשא
ההוא מעטיה: (ס) פדיל די יתון

חון לעזרה: (ד) דס יחשב כשופך דס
האדם שמתחייב כנפשו: דס שפך לרבות את
הזרק דמיס בחון: (ה) אשר הם זבחים

בני ישראל ית דבחייהון רי אגוז רבחיין על אפי תקלא וייתנו קדם י לתרע
משכן

באור

להיות קרבן לה': לפני משכן ה', לא שיבאט ויקדישט אס, וישחטנו בחון, לא שישחטנו
בעזרה ויקבל הכהן דעו וזרקטו על המזבח לפני משכן ה' לכפר עליו: דם יחשב, דם
הזאת על פני השדה, כשחטנו בחון, יחשב כשופך דם, לא כדס צהמה שהתרת והאיתון
למים, אלא דם שפך, כאילו שפך דם שחייב על שפיכתו, והיא דם אדם, לכן כשהתיד נשר
תאזה אמר אעפ"י שחטתי לך לאכול דם, על הארץ תשפכנו כמים (דברים י"ב ט"ז), כלומר
לא יחשב לך עוד כדם, אלא כשופך מים: יחשב, מנכין נפעל, ובחלק שלישי מס' נן נפעל
פרטו שאע"פ שאין לשון הכרח יתכן על המחשבה הנפעל בו על שלשה דרכים, והאחד מהן
אס כפי מחשבת כל חושב הדבר כן, והאס צ"ה יטה שחשוב עליו להפך מחשבתו, ולכן
כאן שכפי מחשבתו אין רע בשפיכות דם צהמה, ובזכות השם דם יחשב, ועונשין עליו
צמלקות, נזכר הנפעל, וכן על שדה הארץ יחשב (לקמן כ"ה ל"א), ונחשב לכם תרומתכם
(במדבר י"ח ד' ז'), והדומים להם: דם שפך, פרטתו, ודבותי דרשו לרבות את הזרק
דמים בחון: (ה) למען אשר יביאו וכו', נויית כן, אלא ישחטו איש איש את אצרו ואת שו
צכל מקום שירנו בשדה, אבל יביאום כלם אל מקום אחד, ולא באחד המקומות שיבחרו בו
הס, אלא והביאום לה', ולא שיקרבנו לשמים באחד המקומות אלא זאת ההבאה לה' היא
אל פתח א"מ אל הכהן, ולא שיביאום אס ליד הכהן להקדישם ואח"כ ישחטום בחון, אלא חננו
זבחי שלמים לה' אופס וזרק וכו' שיהיו קרבים זבחי שלמים כמשפט האשור בשלמי' כפרשת ויקרא,
כך הוא פשוטו של מקרא, וכפי הכרחה טעם כל זה לפי שבמזרים ראו עבודת השעירים,
שהמזריים בטומאתם ובהבליהם לא היו אוכלים נשר תאזה, כמו שכתוב כי תועבת המזריים
לאכול את העברים לחם, לבד כשנחטו לגבוליהם היה מנהגם לזכות על פני השדה, והדס
זמת על הארץ, ומתאכפים הקרואים על הזבח ויושבים סביבות הדם ואוכלים הנשר, ועל
זה נזזה תורה לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעוננו (לקמן י"ט כ"ז) וכמו שאפרש (פרשה
י"ט ד' ז') ולכן כשיבאו מזבחים, אסרה להם תורה נשר תאזה, לפי שחטו במדבר על פני השדה
אבל בסוף הדברים שנה באו ארץ טענת, ושנו בעריהם וצבתיים, אין הוציאה עוד על פני
השדה

למא

אחרי מות יי

תרגום אשכנזי קנב

אל-פתח אהל מועד אל-הכהן
וזבחו זבחי שלמים ליהוה
אותם: וזרק הכהן את-הדם
על-מזבח יהוה פתח אהל
מועד והקטיר החלב לריח
ניחח ליהוה: ולא-זבחו עוד

פאר דעם איינגאנג דען
שטיפטזעלסטן, דעם פרוזטר
בריינגען: אונד אלז פרוידען
אפער דעם עוויגען צו
עהרען שלאכטען: (ו) דער
פרוזטער דאן בלוט אויף דען
אלטאר דען עוויגען, דער אס
איינגאנגע דען שטיפטזעלסטן
שטעהט, שפרענגען: אונד
דאן אונשליט צום אנגענעהמן
גערוד, דעם עוויגען צום
איהר

את
עהרען, אין רייד אויפשטייגען לאסען: (ו) אונד ויא אלזא

תרגום אונקלוס

רשי

משכן וטנא לות כהנא ויבסוין נכסת
קדשיו קדם יי יתהון: (ו) ויורוק
כהנא ית דטא על טרבהא דיי טתרע משכן וטנא ויסק תרבא לאתקבלא
ברענא קדם יי: (ו) ולא ידבחו עוד

באור

בדה, כי אס בנתים או במקולין כדרך יושבי העיירות, ואין לחוש עוד לחשש הראשון, התייר
להם בשר תאזה לגמרי, גם לזונח בדה, לנד שלא יאכל על הדם, ולכן אמר ואכלת
בשעריך בכל אות נפשך (דברים י"ג כ"א), וכן רק בכל אלה נפשך תזנח ואכלת בשר כנרבת ה'
אלהיך אשר נתן לך בכל שעריך (שם ט"ו), וזכר השערי' לרעו שאין עוד על פני השדה,
והזניה על הרוב בשערים ובנתים, והיו טעם הכתוב שאמר למען אשר יביאו ב"י את זבחייהם
אשר הם וזבחים על פני השדה, כלומר בשר תאזה שאסרתי עמה במדבר טעמו לפי שזבחים
על פני השדה, כל אחד שחט סביב אהליו ואכל סמוך לו את זכאו עם קרואיו ורעייו, ודומה
למנהג הזבחים לשעירים, על כן יביאום לה' אל פתח א"מ, וכמו שפרשט, והיו עיקר
פשוטו, ומלבד זה יובאו זבחים ידעו גלולי מצרים, ולסוף מ' שנה היה דור אחר, גם במדבר
היה להם המן, ולא היה הכשר הכרחי להן, רק מתאזה יתירה ומבטן חסר, שטעם זה פסק
האלו מיד, כמו שבארנו בספר ח"ש (פרשה ט"ו א'), וטסק על זה שהיה כלם בקרוב מקום
לפני המשכן, אבל בארץ ישראל שהן כרחוק מקום, גם הקרובים למקדש מותרים בבשר תאזה,
וטעם זה הוסיף לפרש במשנה תורה (דברים ט), אבל רש"י ז"ל פי' אשר הם וזבחים, אשר
הם רגילים לזכות, כלומר שהיו רגילים לזכות בזבחים על פני השדה, וכנראה לפניו ממלת
עוד (פסוק ו') ולדברנו הוא כפשוטו, ורש"י ז"ל פי' אשר הם וכו' ויש מהם שטועים לשעירים
ולא לשמים, וגם זה מסייע לפרושט כפי פשוטו של מקדש: וזכחו, מי שירבה, ויותר כראה
שהן תבעלים וכן על והביאום, כי שמיטה כשהיה בור: אותם, אינו אמר חנכו זבחי שלמי',
הי' אפשר לומר שיחטטו בחון, אבל תחלה יביאום אל א"מ, עם זבחי שלמים, על כן אמר
אותם, כלומר אלה שהביאו אל פתח א"מ וזכחו טם: (ו) וורק, התורה פרשה זריקה והקטרת
חלבים, אע"פ שאמרה חנכו זבחי שלמים, וכבר מפורש בפרשת ויקרא שהשלמים טעיין זריקת
דם והקטר חלבים, לפי שמדבר על המקריב לא לגדר ולא לגדנה ותודה, אלא לאכול בשר,
שנס זה דיט כשאר שלמים: לריוח נוחח, פרשט למעלה (פרשה א' ט') והודיע שכשיכין
לשמים, אע"פ שחט לאכול הנשר, הרי הוא ריח ניחוח לה', ומרבה שלום: (ו) ולא
יזבחו עוד אח זבחייהם לשעירים, לשדים, כמו ושעירים ירקדו טם (ישעי' י"ג כ"א), ושעיר
על

את זבחייהם לשעירם אשר
 הם זנים אחריהם חקת עולם
 תקייה זאת להם לדורתם:
 ואלהם תאמר איש איש
 מבית ישראל ומן הגר אשר-

איהר שלאטפיה ניכט מעהר
 דען וואלדטייפעלן אפפערן
 מאגען, דענען זיי פער-
 בולהטער ווייזע נאכהענגען
 דיזען זאלל איין עויגען גע-
 זעטן פיר אייערע נאכקאמ-
 מען ויין: (ח) פערנר זאללזט
 דוא אינהען זאגען, יעדער-
 מאן אויז דעם הייזע ישראל,

אָדער איין פֿרעמדער, דער יגור

רש"י תרגום אונקלוס

כמו ושעירים ירקדוּם (ישעיהו י"ג): (ח) אשר
 בתריהוּן קום, עלם תהי דא לחת
 לקריהוּן: (ח) ולהוּן תימר גבר גבר
 טבית ישראל וטן גיורא דיתגרוּן
 כיניכין

באור

על רעהו יקרא (שם ל"ד י"ד), וכן תרגם אונקלוס, אבל יב"ע כתב, לטעון דמתילין לשדי,
 ואמר ראב"ע ז"ל שנקראו השדים כן בעבור שישמער הנוף הרואה אותם, והקרוב בעבור
 שיראו אותם הנושגעים כדמות שעירים, ומלת עוד תורה שכן היו ישראל עשויים במצרים
 ורמב"ן ז"ל האריך לדבר על ענין השדים, אבל אין טורח לפשט הכתוב, וכמשך מקרא זה
 למעלה לפי שאמר אשר הם זנבים על פני השדה, ותאמר מה נכך ומה בין זנב על פני השדה,
 או זנב בבית, לכן אמר ולא זנבו עוד את זנביהם לשעירים, שכן הי' דרך הזנבים לשעירים
 וכמ"ש (פסוק ה'): אשר הם זנים אחריהם, פי' ראב"ע ז"ל, כל מבקש אותם ומחזיק
 בהם, הוא זונה מתחת אלהיו, שימאזכ כי יש מי שיטיב או ירע חן מהם הנכבד והגורא,
 וכל מי שנוטה אחר דבר רע מתאותו, נקרא זונה אחריו כמו ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי
 עיניכם אשר אתם זונים אחריהם (במדבר ט"ו ל"ט), וכל הזונה אחר תאוותיו, זונה מאחרי
 אלהיו, כמו הבמתה כל זונה מן (תהלים ע"ג כ"ז), כאשה הזונה עם אחר באהבתה אותו,
 חונה מבעלה ועוזבת אותו: חקת עולם, פרשטו (פרשה י"ו כ"ט): ואת להם, לסוף
 ארבעים שנה התיר להם בשר תאווה, וחקת עולם שב על ולא זנבו עוד את זנביהם לשעירי,
 גם על השומט מוקדשין בחן, על כן אמר תהיה זאת להם: לדרחם, כפי הדורות, שכל
 זמן שאל מועד במקומו כמו בשילה וטוב ונבען שחוטין חן בבמה אסור, ויש דורות שהן שעת
 היתר הבמות: (ח) ואלהם תאמר, כמו תאמר עוד, והבתינו דרשיהו (פ' פרת תעלה):
 הגר בישראל, זה גר נדק, כי הגויים מוקריבים בבמה לשמים, ולמעלה פרשטו (פרשה י"ו
 כ"ט): אשר יעלה עלה או זבח, למדו מכאן רבותינו על ההעלאת, אפילו שחט בפנים
 והקטיר בחין חייב, וכן א' שחט וא' מקטיר שניהן חייבין, ועל דרך הפשט עכשו מדבר על
 מוקדשין שאם העלה עלה או זבח בבמה בטעת אסור הבמות, חייב כלת מושם שחוטין חן,
 אבל זבח על פני השדה לשמים בשעת היתר הבמות אין בו כרת, כי לא נאסר רק במדבר ומטע'
 שאמרו, וזהו בזה חולין למוקדשין, שמעשה שהיתר בשר תאווה, ינאה זבחת שדה מכלל
 אסור, ואינו חייב אלא על מוקדשין לבדן כששחטן בבמה בשעת אסור הבמות. ובמה מקום
 מיוחד ונזיה לשחוט עליו, ויש בזה מחלוקת תנאים (זנבים דף ק"ח ע"א) יש אומרים אינו חייב
 עד שיעלה לראש מזבח, ור' שמעון אומר אפי' העלה על החתן או על הסלע חייב, ועליו אמר
 אשר יעלה עלה או זבח, והעלייה היא לשחוט ולזרוק דש ולהקטיר אומריו, ועל כן חייב,
 כאמרו

אחרי מות יז

יגור בתוכם אשר יעלה עליה
אזובח: ט ואל פתח אהל
מועד לא יביאנו לעשות אתו
ליהוה ונכרת האיש ההוא
מעמיו: י ואיש איש מבית
ישראל ומן הגר הגר בתוכם
אשר יאכל בלדם ונתתי פני
בנפש האכלת את הדם
והכרתי אתה מקרב עמך:

אונד ויא אויו איהרער נאציאן אויראָטטען :

תרגום אשכנזי קנו

דער בייא אייך זיך אויף
האלט: דער איין גאנצעוואָפּ
פֿער אָדר איין מאַהלאַפֿער
דאַרבריינגען: (ט) אונד ניכט
פֿאַר דען אַוינגאַנג דען
שטיפֿטוצעלטו פֿיהרען ווירר,
אום עז דעם עוויגען צו עהרען
צוריקטען צו לאַסען: דער
זעלבע זאַלל אויו זיינער
נאַציאָן אַוינגעראַטטעט
ווערדען: (י) אונד ווען איין
מאַן אויו דעם הויזע ישראל'ן,
אָדער אַיין פֿרעמדער, דער
בייא אייך זיך אויפֿהאַלט,
עטוואָ בלוט איסט: זאָ ווילל
אייך מיינען צאָרן אויף דיא
בלוטעסגדע פֿערזאָן לעגען,

דען

תרגום אונקלוס

ביניכון די יסיק עלתא או נכסת
קודשיא: (ט) ולתרע משכן זמנא
לא יתיגיה קטעבר יתיה קדם יי
וישתצי אנשא ההוא מעמיה: (י) וגבר
גבר מבית ישראל ומן גירא דהתגירון
ביניכון די יכול כל דמא ואתו רוגי
מגז עמיה:

רש"י

ועלה עולה. לחיי על המקטיר איברים בחון
כסוחט בחון שאם שחט אחד והעלה מכירו
שטהם חייבין: (ט) ונכרת י זרעו נכרת וימיו
נכרתין: (י) כל דם לפי שנאמר בנפש יכפר
יכול לא יהא חייב אלא על דם המוקדשים ת"ל
כל דם: ונתתי פני פני פנאי שלי טובה אני
מכל

באנשא דייכול ית דמא ואשתצי יתיה
ארי

באור

כאמרו למעלה אשר ישחט זור וגו' (פסוק ג') וכמ"ל, ויפה אמר עולה אז זבח, אבל למעלה
שזכר בחולין לא כאמר עולה תכח: (י) ומן הגר הגר בחובם, גר נדק, שאין האומות
נוהגין על הדם, ויש דעת יחיד בסנהדרין שנאמר להם הדם: כל דם, לפי שנאמר בנפש
יכפר, יכול לא יהא חייב לא דם המוקדשין, ת"ל כל דם, ובמשנה תורה כשהתיר בשר חולין,
מסודר רק את דמו לא תאכל וגו' (דברים ט"ז כ"ג): פני, מלת פנים פרשנה ברשנה,
ונקרא החלק מן הגוף פנים, שיש בו חמשה חושים המנהיגים את הגוף, וכן כחות מנהיגי
הנפש כלה נקראים פנים, כמו החכמה והדעת והשכל והבינה, כמו את פני מבין חכמה
(משלי י"ז כ"ד), ידלתו על פניכם (שמות כ"י י"ז), ורבים כלה וכן ההנהגה העליונה שהיא
בחכמה בתבונה ובדעת נקרא פנים, כי כל דרכיו משפט, הכל כפי שירת החכמה, וכשאמר
ונתתי פני, כאמרו ונתתי בה משפטי הנדק, ופירש והכרתי אותה מקרב עמך, כאמר לא
ינקה

יא כי נפש והבשר בדם הוא
 ואני נתתיו לכם על המזבח
 לכפר על נפשתיכם כי הדם
 הוא בנפש יכפר: יג ער-בן
 אמרתי לבני ישראל כל נפש
 מכם לא תאכל דם והגר הגר
 בתוכם לא יאכל דם: יד ואיש
 איש מבני ישראל ומן הגר

הגר

דעו קינדרון ישראל'ו נעזאנט, קיינע פערזאן פאן אייך ואלל בלוט עסען: אייך דער
 פֿרעמדע, דער זיך בייא אייך אויפֿהאלט, ואלל קיין בלוט עסען: (יג) יעדערמאן
 פֿאן דען קינדרון ישראל'ו, אָדער איין פֿרעמדער, וועלכער

(יא) דען דער לעכענונגיווט
 אָללעו פֿלוישעו (אָדער דאָן
 פּערזאָהגליכע דער לעכנדיגן
 געשאַפֿע), איזט אים בלוט:
 איך האָבע דאָרער פֿער-
 אָרדנעט, דאָס עו פֿיר אייך
 אויף דען אַרטאָר קאָטמען
 ואלל, אויף אייערע לעכענו-
 גיווטער (דאָן דייסט אויף
 אייערע פּערזאָן) צו פֿער-
 וואָגען: דען דאָן בלוט איזט
 עו, וועלכעו פֿיר דען לעכענו-
 גיווט (דאָן דייסט, פֿיר
 דיא פּערזאָן) פֿערזאָהנט:
 (יג) דאָרום האָבע איך צו

תרגום אונקלוס

רש"י

(יא) ארי נפש בשרא בְּדָמָא הִיא
 ואנא יהבתיה לכוּן על טִבְחָא
 לכַּפֵּרָא על נַפְשֵׁיכֶם אַרְי דְּטָא הוּא
 על פֿון אַקרוֹת לְבַנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּל אִינֶשׁ טִבְכֹּן לֹא יִכּוּל
 דְּטָא וַיְיֹודֵיא דִּיִּתְגִּידוּן כִּיִּיכֹן לֹא יִכּוּל דָּם: (יג) וְגִבְרָ גִבְרָ טִבְכֵי יִשְׂרָאֵל
 וּמִן גִּיזְרֵיא

באור

יפקה ממשפט חכמתי: (יא) כי נפש הבשר בדם, נא ללמדנו למה חייב כרת האוכל דם, שם תאמר שהיא דבר כתוב וטמא, למה יותן על מזבח ה' הטמא, על כן סי' שאין הדם בעצמו מוגאל, אלא שאסרו באכילה לפי שגם כל בשר בדם הוא, הן נפש חיה הן נפש בהמה ועוף, כלומר התחברות הנפש עם הבשר הוא על ידי הדם, שבו תפעל נפש כל עין ומין, שוכח הנפש יתנועע הדם טבעתו ויחיה את הבשר, וכן יש בדם חלקים דקים לאין מספר ממינים שונים המתפעלים מכות הנפש הרבות, ודם כל בעל חי משונה מדם בעל חי מין אחר, כפי ערך נפשו הנשועה בו, שתפעל בדמו פעולות הנרכזות למין זו, ולכן אסרתיו לישראל באכילה, וכמו שאמר (פסוק י"ד): ואני, כלומר חיי' שאין להזהר אחר חקתי ומשפטי: נחמיו לכם על המזבח, גזרתי שזרק ליענכם על המזבח: לכפר ער נפשתיכם, וכו' סי' לבס, כלומר להיות כפרה על נפשותיכם, על חטאי נפש האדם מכס: כי הדם הוא בנפש יכפר, בעבור הנפש שהיתה קאורה בו יכפר על הנפש שחטאה, וכו' רש"י ז"ל בנפש איש בו יכפר והטעם נפש תחת נפש, וי"א כמו על נפשותיכם ואין לו טעם אחר שאמר על נפשותיכם, וזה בדברתי, רק מה שאמר בנפש איש בו, דעתו איש בו בעודו חי, גם רש"י ז"ל

אהרי מות יז

הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם יֵאָמֵר יִצוֹר צִיד
חַיָּה אֲדַעוּף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשִׁפְךָ
אֶת־דָּמּוֹ וְכִסְהוּ בַּעֲפָר׃ יד כִּי
נֶפֶשׁ כָּל־בֶּשֶׂר דָּמּוֹ בְּנַפְשׁוֹ הוּא

ואמר

תרגום אשכנזי קנח

וועל כער בייא איהתנען זיך
אויפהאלט, דער איין ווילד
פרעט, עו זייא איין טהיר,
אדער איינען פאגל, פאנגט,
וועל כעו געגעסען וועררען
זאלל: מוס דאן כלוט דאפאן
אויזלויפען לאסען, אונר מיט
ערדע בערעקן: (יד) רען דאן

איד

מיט דעם לעבענוגיווטע פערבונדנע כלוט אווט דאן פערזאנליכע אללעו לעבענדיגען פליישען:

תרגום אונקלוס

די יתגרוון ביעיכוון די יצור צידא
חיתא או עופא די טתאכל וישוד ית
דמיה ויכסניה בעפרא: (יד) ארי נפש
כל נשרא דמיה בנפשיה הוא
ואמרית

רש"י

גדולים על הקטנים: (יג) אשר יבדו אין
לי לא כיד אוזין ותרגולים מנין ת"ל כיד מ"ט
אם כן למה נאמר אשר יבדו שלא יאכל בשר
אלא בהזמנה זאת: אשר יאכל פרט לטמאים:
(יד) דמו בנפשו הוא. דמו הוא
לו במקום הנפש שהנפש תלויה בו: כי נפש כל
כל בשר דמו היא הנפש היא הדם

באור

ז"ל פי' כי נפש הנשר, של כל בריה נדם היא תלויה, ולפיכך נתתיו לכפר על נפש האדם,
תנח נפש ותכפר על הנפש: (יב) על כן אמרתיו, מטעם זה אסרתי כל דם לבני ישראל,
לפי שהיתה הנפש קשורה בו לא בעבור שקרב על המזבח שא"כ לא יאסר בחולין, או שלא בחולין
רק ממינין הקרבין לגבי המזבח, כמו אסור חלב שאינו נוהג אלא בשר כשכש ועו, אבל אסורו
מכאן נמשך הבשר נדם היא, ולכן נאסר כל דם בהמה חיה ועוף, שהן כלן מן הארץ, וכנ"ש
(פסוק י"ז): והגר, גר נדק שקבל תורה ומצוה: (יג) ומן הגר הגר בחובם, גם זה גר
נדק: יצור, דבר הכתוב בהמה שדק חיה ועוף להיות נגודים, שגם השומט אוזין ותרגוליו
מנצח חייב בכסוי הדם, וכמו שלמדורביתינו בת"כ: חיה, אעפ"י שבהמה בכלל חיה,
וכמו שנאמרנו (לעיל י"א ב'), ואם כן תאמר דבר הכתוב בהמה, והוא הדין בהמה, וכמו
שכתינו אוזין ותרגוליו, לפי פשוטו אם היה כאן בהמה בכלל חיה ה' הכתוב אומר בהמה
ועוף, כי גם חיה בכלל בהמה וכנ"ש (שם שם) שכל המקומות במקרא שמוך חיה לעוף אין
בהמה בכלל, וכן קבלו רבותינו שאין כסוי דם נוהג בהמה, ובגמרא (סולין דף פ"ז ע"א)
למדו כן מקרא על הארץ תשפכו כמים, מה מים אינו נריך כסוי, אף דם בהמה אינו נריך
כסוי: ושפך את דמו, כי אם המיתם נחן, והדם איתו אינו נריך לכסות אותו, שהרי
הבשר אסור מאיס בכלה, לא שגד אותו סי, והוא ישפוך את דמו בשמיטה כשרה, ואז יכסה
דמו בעפר, ולכן חזר בעל הטעמים ושפך את דמו עם וכסוהו בעפר: וכסוהו בעפר, פי'
דכנ"ש ז"ל כי אז לא יהא ראוי לאכילה, ואין זה נכון, שאם כן גם דם בהמה יתחייב כסוי,
וראנ"ע ז"ל אמר שנה לכסות כל דם שאינו קרב לגבי מזבח, שלא יאסר הרוחה בראותו והוא
דם בני וחיל או עוף כי נזכר נזכר לע"ז, ולא ידעתי למה יאסר זאת, ויודע שהן עותרין לאכילה
ולריכין להשטט, ויותר יש נדאוג על זה כשוראה דם שור או שה, רק אין לנו לחפש אחר טעמי
המזות, אם אין להם עסק להנצח פשט המקרא: (יד) כי נפש כל בשר, בין בהמה בין
חיה ועוף דמו בנפשו הוא, כי לפי שאמר למעלה כי נפש הנשר נדם היא, ופרשנו שהנפש
תפעל נדם הדי כל פשוטיתה, שמה תאמר נצאת הנפש אין הדם כלום, כמו אדם שאם נבית
נצאתו אין בבית אותו מנוח, והכל אחד אדם ישב בבית או בשדה או במדבר, לכן אמר כי נפש

כל

תרגום אשכנזי

אחרי מות יו

וַאֲמַר לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל דִּם כָּל-
בֶּשֶׂר לֹא תֹאכְרוּ כִּי נַפֶּשׁ כָּר-
בֶּשֶׂר דָּמוֹ הוּא כָּל-אֲכָלֵיו יִכְרֹת׃
טו וְכָר-נַפֶּשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְרָה
וַיִּטְרְפוּהָ בַּחַיָּוִת וּבַגֵּר וּכְבֶּס
כַּגְדִּי

אויך האבע צו דען קינדערן
ישראל'ן געוואגט, איהר
זאללט דאן בלוט פאן קיינעם
לעבענדיגען פליישע עסען:
דען דער לעבענדיגער (אָדער
דאן פּערזאָנליכע) אַללעו
לעבענדיגען פליישען, איוט
איינו מיט ויינעם בלוטע,
ווער עו איסט, זאלל אויז-
געראַטטעט ווערדען:

(טו) יעדע פּערזאָן, איין איינהיימישער אָדער פֿרעמדער, דער פֿאן איינעם געפֿאללענען
אָדער צערריסנגען פֿיה עסעוואַירר:

ר ש י

תרגום אונקלוס

וְאִמְרוּת לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל דִּם כָּל בֶּשֶׂר
לֹא תִיכְלוּן אַרְי נַפֶּשׁ כָּל בֶּשֶׂר אֲדִימִיה
היא כל דִּיכְלִינִיה יִשְׁתַּיְצִי: (טו) וְכָל
אֲיִנְשׁ דִּי יִיכּוּל נְבִילָא וְהִבְרָא בְּיַצְבִּיא
וְכַגְדִּי וְיַצְבֵּע לְכוּשׁוּהִי

הדס' דס וזכר לשון זכר' נפש ל' נקבה:
(טו) אשר תאכל נבלה וטרפה' כנבלת עוף
טהור דבר הכתוב שאין לה עומאה אלא בשעה
שנבלעת בבית הבליעה ולמדך כאן שמטמאה
באכילתה ואיכה מטמאה במגע וטרפה האמור'
כאן לא נכתב לא לדרוש וכן שנינו יכול תהא
כנילת

באור

כל בשר דמו כנפשו הוא, כלומר דם החי לבדו טור שמוכל הנפש להתקשר עמו, כי דמו כנפשו
הוא, שיש בדם חלקים דקים המתפעלים מכחות הנפש ועוזרים לפעולותיה, ואם אין לה אף
קשר בין הנפש והגוף, ובעבור אלה החלקים שהן בדם הכנה לפעולת הנפש, והם כשארם
בו בנאת הנפש, אמרתו לבני ישראל בעלי הנפשות היקרות שהבדלתי מכל העמים להיות לי,
דס כל בשר לא תאכלו, אפילו ממינין שאינן קרבין לגבי מונח: כי נפש כל בשר דמו הוא,
בין נפש אדם, בין נפש הבע"ח הוא הדם, כלומר שפועלת בגוף כל אחד כפי תכונת דמו
וחלקיו, ולכן כל אוכליו יכרת, לפי שמערב חלקי דם הפסותים מאל עם חלקי דמו הנכבדים,
ויתקלקל בפעולות נפשו, כי נפש האדם מומעל, והיא נשמת חיים, וכשהתחברה בגוף
בעצות נפש, כאמרו ויפח באפיו נשמת חיים (בראשית ב' ו'), ואשריו ויהי האדם לנפש חיה,
ונפש הנהמה מלמטה, כלומר שלא נבראת רק לתשמיש הארץ, ואין בכחה לפעול פעולת
אדם בדרך ובמשפט ובדעת אלהים, כאמרו תוצא הארץ נפש חיה לעינה (שם א' כ"ד), וכמו
שרמונו (לעיל ב' א') ואלו מטעם זה נזה שזכרה דמן בעפר, להראות שחלקם ונפשות
בעפרי ומשפטי ה' אמת נדקו יחדיו, שעל כן דם אדם שומר מן התורה, שאין בו טעם זה
לאסרו, וכן דם דגים שומר, לפי שנאמר עליהן נכלל ישראל המים, ואין דמן כדם אשר הבע"ח
לפעולות נפש במדות, וכמ"ס (לעיל י"א ב'), ולכן אינו משפית דם אדם האוכלו, כן נראה
בעיני: (טו) וכל נפש, אולי נסמך לכאן, לפי שכמעט כרת על הדם, הודיע טעם הדבר
שלא מפני טוהאחא נאסר, שהרי האוכל דם שפוטו באוג אינו טמא, ואינו אכל באגנה נבלה
או טריפה הקלה, נריך טבילה וכבוס בגדים, ואם לא יטהר ואכל קדש או נכנס למקדש חייב
כרת, וכל שכן נוגע בטוהאחא חמורה: נבלה וטרפה, אין לפרש שאינו טמא עד שיאכל
ממנה, שהרי מפורש להלן שמטמאה במגע, ואם תתעקש שבנוגע אינו מטמא בגדים, יאמר
טמא כי מפורש והטמא את נבלתה ובכס בגדיו וטמא עד הערב (לעיל י"א ט'), ועוד שאסרן

אחרי מות יו יח

תרגום אשכנזי קנה

בגדיו ורחץ במים ומא עד הערב וטהר: טו ואם לא יכבם ובשרו לא ירחץ ונשא עונו: פ יח א וידבר יהוה אל משה לאמר: נ דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני יהוה אלהיכם

ואלל וינע קלידר וואשען, זיך בארען, אונד ביז אויף אבענד אונרין זיין, הערנאך איוט ער ריין: (טו) וואשט ער אבער וינע קלידר ניכט, אָדער באַרעט זיך ניכט: זאָ האָט ער פֿיר זיינע מיסטהאַט צו ביסען:

יח (א) דער עוויגע שפראך צו משה, ווייל פֿאַלגט: (ג) רעדע מיט דען קינדערן ישראל'ז, אונד זאָגע איהנען איך, דער עוויגע, אייער

תרגום אונקלוס

ר ש י

כבלת עוף טמא מעמאה בבית הכליעה ת"ל טרפה מי שיש במיטו טרפה יבא עוף טמא שאין במיטו טרפה: (טו) וכשא עוט. אם יאכל קדש או יכנס למקדש חיי על טומאה זו ככל שאר טומאות: וכשרו לא ירחץ וכשא עונו. על ראיית גופו ענוש כרת ועל כנוס בגדים במלקות: יח (ב) אני ה' אלהיכם. אני הוא שאמרתי בסמי אנכי ה' אלהיך וקבלתם עליכם

לבושוהי ויסחי בטיא ויהי מסאכ עד דמשא יידבי: (טו) ואם לא יצבע ובשריה לא יסחי ויקבל חוביה: יח (א) וטליל יי עם משה למיטר: (ג) טליל עם בני ישראל ותיטר להזן אָנא יי אלהבון

באור

בכר נאמר למעלה והאוכל מכלתה יכנס בגדיו וטמא עד הערב (שם שם), אבל האמת כדבריו רבותיו שהכתוב הזה כולל כבלת עוף טהור לפי שאינו מטמא במוגע, שיטמא בבית הכליעה, בני מנע והיבט, וכגון שתחבו לו חכרו בפיו, ולעולם הכתוב כולל גם האוכל כבלת בהמה טהורה וטמאה, ומדבר כדרך האוכלים שנוגע וכושא מה שהוא אוכל וטמא במוגע ובמשא לעמא בגדים, וכמו שכתבנו שם בשם רמב"ן ז"ל, וזכר טרפה שאסורה בשחיטה לאכילה, וכשמה דין טומאתה שיה לכשרה שמה, וכן נבלת בהמה טמאה שאינה יוצאה בשחיטה מידי גבלה, ולדעת רבותינו נכתב טרפה ללמדנו שאין כבלת עוף טמא מטמא בבית הכליעה: באור, בין שהיה בין האורח, מבני ישראל עמק, וכמו שפרשנו (לעיל ט"ז ד"ט): ובגר, גר נדק, אבל גר תושב שאינו מקבל ברית אין לו דין זה, ואעפ"י שלא נאמר כאן אשר יגור בתוככם, אין לעשות, לפי שפירוש התורה נבלה וטרפה באכילה לגר תושב, שנאמר לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה (דברים י"ד ד"א), ואיך יטמא גוף ובגדים, ועוד שהענין מחובר למעלה באמרו וכל כפש אשר תאכל, ואחר שלפניו אמר ואיש איש מבני ישראל ויין הגר גר תושב, ת"ל אורח מה אורח בן ברית אף גר בן ברית, והי' עולה על דעתם לומר בן לפי שלא נאמר הגר בתוככם, מה חוץ לדברנו (לעיל ט"ז ד"ט): (טו) יכבם, בגדיו: ונשא עונו, אם יאכל קדש או יכנס למקדש חייב כרת על טומאה זו ככל שאר הטומאות, ואמרנו רבותיו על ראיית גופו ענוש כרת, ועל כנוס בגדיו במלקות: עונו, פרשנוהו (לעיל ט"ז כ"א), לפי שאין עברה זו דומה לבא על הערוה או לאוכל איסור שיגרו תקפו, שהן החמאים מדרכי יצר הרע, וזו אי אפשר שלא יקבל במחשבתו בקדש ובמקדש, לכן נקראת עון, וכן פרשנו, (לעיל ה' י"ז):